

УДК 330.834:338.246.025.2

Павло Петрович НЕСЕНЕНКО

доктор економічних наук, доцент кафедри загальної економічної теорії та економічної політики, Одеський національний економічний університет, Україна,
e-mail: nppod@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6399-3511>

Ірина Володимирівна ДЕРГУНОВ

аспірантка кафедри загальної економічної теорії та економічної політики,
Одеський національний економічний університет, Україна,
e-mail: ikarhapoltseva@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4976-3920>

**АНАЛІЗ КЕЙНСІАНСЬКОЇ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ**

Несененко, П. П., Дергунов, І. В. Аналіз кейнсіанської теорії державного регулювання економіки. *Вісник соціально-економічних досліджень*. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2024. № 1-2 (88-89). С. 9–19.

Анотація. У статті розглянуто особливості та постулати кейнсіанської теорії державного регулювання економіки. Проаналізовано основні теоретичні постулати, на які спирається теорія, започаткована Дж. М. Кейнсом за часів Великої депресії 30-х років минулого століття. Продемонстровано, що основними категоріями, які розглядає ця теорія є дохід, заощадження, інвестиції та споживання. Розглянуто одне з пріоритетних положень кейнсіанства стосовно того, що економічний спад, страх і невпевненість, які він породжує серед компаній та інвесторів, матимуть тенденцію до самореалізації та можуть призвести до тривалого періоду пригнічення економічної активності та росту безробіття. Обґрунтовано дослідження кейнсіанської концепції державного регулювання, яке наочно демонструє, що Дж. М. Кейнс розширив аналіз економічних явищ і перейшов на макроекономічний рівень вивчення проблематики. Уточнена критика опонентів кейнсіанства, які стверджують, що підприємства реагують на економічні стимули та будуть прагнути повернути економіку до стану рівноваги, якщо уряд не завадить їм це зробити, втручаючись у ціни та заробітну плату та створюючи враження, що ринок саморегулюється. Таким чином, досліджено цілісність концепції кейнсіанської економічної школи, яка була створена ще у 30-40 роках минулого століття, але актуальність основних її постулатів активно переосмислюється вченими та політичними діячами сучасності. Проаналізовано події, які сколихнули світову економіку під час глобальної фінансової кризи 2007-2009 рр. та світової пандемії Covid-19, що охопила світ з 2019 року. Обґрунтовано твердження, що існує необхідність втручання держави в економіку, адже неспроможність ринку до саморегулювання у таких критичних умовах призводить до глобальних кризових явищ та зрушень. Запропоновано спиратися на постулати кейнсіанської концепції державного регулювання економіки у синтезі з існуючими проблемами глобальної економіки в умовах мінливості сучасних ринків.

Ключові слова: кейнсіанська теорія; ефективний попит; дохід; заощадження; інвестиції; споживання; пригнічення економічної активності; макроекономічний рівень; глобальна фінансова криза; втручання держави в економіку; неспроможність ринку до саморегулювання.

Pavlo NESENENKO

Doctor of Economics, Associate Professor of General Economic Theory and Economic Policy Department, Odessa National Economic University, Ukraine,
e-mail: nppod@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6399-3511>

Iryna DERGUNOV

Postgraduate Student of General Economic Theory and Economic Policy Department, Odessa National Economic University, Ukraine, e-mail: ikarhapoltseva@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4976-3920>

**ANALYSIS OF THE KEYNSIAN THEORY
OF STATE REGULATION OF THE ECONOMY**

Nesenenko, P., & Dergunov, I. (2024). Analysis of the Keynesian theory of state regulation of the economy [Analiz Keinsianskoi teorii derzhavnoho rehuliuвання ekonomiky], *Socio-economic research bulletin, Visnik social'no-ekonomichnih doslidzen* (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, No. 1-2 (88-89), pp. 9–19.

Abstract. The article considers the peculiarities and postulates of the Keynesian theory of state regulation of the economy. The main theoretical postulates on which the theory founded by J. M. Keynes during the Great Depression of the 30s of last century is based are analyzed. It has been demonstrated that the main categories considered by this theory are income, savings, investment and consumption. One of the priority provisions of Keynesianism regarding the fact that the economic recession, fear and uncertainty it generates among companies and investors, will tend to be self-fulfilling and can lead to a long period of suppression of economic activity and the growth of unemployment is considered. The study of the Keynesian concept of state regulation, which clearly demonstrates that J. M. Keynes expanded the analysis of economic phenomena and moved to the macroeconomic level of studying the issue, is substantiated. A refined criticism of Keynesian opponents is clarified, who argue that enterprises responding to economic stimulus and will tend to return the economy to equilibrium if the government doesn't stop them from doing so by intervening in prices and wages and giving the impression that the market is self-regulating. Thus, the integrity of the concept of the Keynesian economic school, which was formed in the 30s and 40s of the last century, but the relevance of its main postulates is being actively rethought by scientists and political figures of today, is investigated. The events that shook the world economy during the global financial crisis of 2007-2009 and the global Covid-19 pandemic, which has gripped the world since 2019, are analyzed. The statement that there is a need for state intervention in the economy is substantiated, because the market's inability to self-regulate in such critical conditions leads to global crisis phenomena and shifts. It is proposed to rely on the postulates of the Keynesian concept of state regulation of the economy in synthesis with existing problems of the global economy in the conditions of the variability of modern markets.

Keywords: Keynesian theory; effective demand; income; savings; investments; consumption; suppression of economic activity; macroeconomic level; global financial crisis; state intervention in the economy; failure of the market to self-regulate.

JEL classification: E120; E200; E210

DOI: [https://doi.org/10.33987/vsed.1-2\(88-89\).2024.9-19](https://doi.org/10.33987/vsed.1-2(88-89).2024.9-19)

Постановка проблеми у загальному вигляді. За часів Великої депресії 1929–1933 років тогочасна економічна теорія була не в змозі ані пояснити причини

серйозного світового економічного колапсу, ані запропонувати ефективні заходи державної політики для швидкого запуску виробництва та зростання зайнятості.

Британський економіст Джон Мейнард Кейнс став ініціатором революції в економічній науці, яка повністю змінила панівну на той час ідею стосовно того, що вільний ринок самостійно може забезпечувати повну зайнятість, тобто, що кожен, хто прагне знайти роботу, матиме її, доки працівники будуть гнучкими у своїх вимогах щодо заробітної плати. Для аналізу актуальних аспектів кейнсіанської теорії державного регулювання економіки вважаємо за необхідне проаналізувати базові постулати Дж. М. Кейнса та їх потенційний вплив на функціонування ринку.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Значний внесок у розвиток різних аспектів зазначеної проблеми за останні роки зробили такі видатні вітчизняні вчені-економісти, як: А. Гальчинський, В. Гесць, А. Грималюк, А. Гриценко, Л. Жданова, М. Зверяков, П. Леоненко, С. Мартиновський, С. Мочерний, П. Юхименко, А. Чухно та ін. В. Гесць у своїй науковій публікації «Вихід з кризи» розглядає концепцію виходу з кризи, яка запропонована Нобелівським лауреатом П. Кругманом, та аналізує можливості та особливості підходів, закладених у концепції, для подолання кризи в Україні. Видатний вітчизняний економіст висвітлює кейнсіанську позицію П. Кругмана, який сам є лібералом, а отже, не може бути послідовним кейнсіанцем. Але, не зважаючи на це, він вважає, що подолати кризові явища без втручання держави неможливо. М. Зверяков у своїй науковій статті «У пошуках виходу з кризи», розглядаючи наукову концепцію П. Кругмана, зазначає, що, нажаль, теоретичне підґрунтя практичних дій держави у період кризових явищ побудовано на постулатах неокласичної теорії. Такий підхід до врегулювання кризових явищ призводить до низки безуспішних спроб реалізації неокласичної концепції на практиці. Отже, якщо проаналізувати наукові праці вищезгаданих вітчизняних вчених, то можна дійти висновку, що втручання держави необхідне для успішного виведення із кризового стану сучасної економіки. Неможливо не погодитися з тим, що постулати неокласичної теорії, які базуються на принципах саморегулювання ринку, не працюють у сучасній економічній реальності. Таким чином, синтез наукової концепції Дж. М. Кейнса, з урахуванням існуючих проблем глобальної економіки та сучасних економічних реалій та подій, можна імплементувати для стимулювання економіки у період економічних криз і спадів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Окремі аспекти кейнсіанської економічної школи можуть втрачати свою актуальність у певні проміжки часу. Однак, в умовах мінливості економічних процесів, яка поглиблюється викликами подальшого поглиблення глобалізаційних процесів та циклічного розвитку, як розвинених, так і транзитивних економік, теорія Дж. М. Кейнса знову доводить необхідність державного регулювання економіки. Саме тому велика кількість зарубіжних вчених працює над вдосконаленням теоретичного підґрунтя – основи кейнсіанської економічної течії, намагаючись знайти вирішення актуальних економічних проблем сьогодення.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз кейнсіанської теорії державного регулювання економіки з урахуванням актуальних викликів сучасності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час Великої депресії 1929-1933 років існуючі постулати економічної теорії були не в змозі ані пояснити причини серйозного світового економічного колапсу, ані запропонувати раціональне рішення для державної політики для швидкого запуску виробництва та

зростання зайнятості. Економісти та політики шукали відповідь на питання, чому стала можливою така руйнівна криза та які шляхи відновлення економіки можна запропонувати.

Неокласична теорія, що займала на той час провідні позиції в економічній науці, не могла відповісти на ці питання і тому, за загальним визнанням, також опинилася у стані кризи. З цієї точки зору, Велика депресія стала, безумовно, потужним каталізатором появи нових теоретичних постулатів.

Кейнсіанство як науковий напрямок в економічній теорії, з'явилося в науковій думці західних країн в 20-30 рр. XX ст. Його основоположником є видатний англійський економіст Джон Мейнард Кейнс (1883-1946), який став піонером в обґрунтуванні теорії макроекономічної рівноваги та цілісності функціонування всієї соціально-економічної системи, довівши необхідність державного регулювання економіки.

У 1936 р. було опубліковано роботу Дж. М. Кейнса «Загальна теорія зайнятості, відсотка та грошей», яка швидко стала винятково популярною.

Поява «Загальної теорії» справила справжній переворот в економічній теорії та незабаром одержала назву «кейнсіанська революція». Протягом майже 40 років концепція Дж. М. Кейнса займала домінуючі позиції в економічній науці та політиці. Навіть Мілтон Фрідмен, лауреат Нобелівської премії та лідер прямо протилежної школи економічної теорії – монетаризму, сказав одного разу: «Усі ми тепер кейнсіанці», а Президент США Р. Ніксон у 1971 р. повторив ці слова.

Але у другій половині 70-х років XX століття, після чергової світової економічної кризи, маятник переваг в економічній науці хитнувся у протилежний бік. Важкі наслідки кризи пов'язали з широким використанням методів державного стимулювання економіки на основі кейнсіанських рецептів. Відбулася так звана «консервативна контрреволюція». На перший план вийшли неокласичні концепції – монетаризм, теорія економіки пропозиції, теорія раціональних передбачень (очікувань) та інші, що обґрунтовували необхідність послабити регулюючу роль держави в економіці, надавши більшу свободу ринковому механізму саморегулювання.

Проте економічна наука непостійна у своїх уподобаннях. Вибухнула криза 2007–2009 рр., і вже неокласичні концепції опинилися у становищі обвинуваченого. Саме відсутність належного контролю за економікою та, особливо, за фінансовими ринками з боку держави, стала розглядатися як найважливіший чинник, що зумовив настання кризи.

Варто зазначити, що за роки після фінансової кризи 2007–2009 рр., були численні спроби як критики постулатів Дж. М. Кейнса, так й розширення його теорії, внесення до неї елементів динаміки, з'єднання з неокласичною теорією тощо.

Насамперед, необхідно наголосити на тому, що саме завдяки Дж. М. Кейнсу в економічній науці виник новий підхід до аналізу економічних процесів. До нього економічна теорія концентрувала увагу переважно на мікроекономічних проблемах.

Кейнсіанська економіка представляла новий погляд на витрати, виробництво та інфляцію. Класичне економічне мислення, за думкою Дж. М. Кейнса, передбачало, що циклічні коливання в зайнятості та економічному виробництві створюють можливості отримання прибутку, до яких окремі особи та підприємці

матимуть шукати стимул, і, таким чином, вони виправляють дисбаланси в економіці. Відповідно до побудови цієї так званої класичної теорії Дж. М. Кейнса, якщо сукупний попит в економіці впаде, внаслідок цього слабкість виробництва та робочих місць призведе до зниження цін і заробітної плати. Нижчий рівень інфляції та заробітної плати спонукатиме роботодавців робити капітальні інвестиції та працевлаштовувати більше людей, стимулюючи зайнятість та відновлюючи економічне зростання. Однак вчений вважав, що глибина і наполегливість Великої депресії серйозно перевірили цю гіпотезу.

У своїй книзі «Загальна теорія зайнятості, проценту та грошей» та інших роботах Дж. М. Кейнс заперечував свою концепцію класичної теорії, стверджуючи, що під час рецесій діловий песимізм і певні характеристики ринкової економіки посилюють економічну слабкість і призводять до подальшого падіння сукупного попиту.

Наприклад, кейнсіанська економіка заперечує думку деяких економістів про те, що нижча заробітна плата може відновити повну зайнятість, оскільки криві попиту на робочу силу мають низхідний нахил, як і будь-яка інша нормальна крива попиту.

Подібним чином погані умови ведення бізнесу можуть змусити компанії скоротити капіталовкладення замість того, щоб скористатися нижчими цінами для інвестування в нові заводи та обладнання. Це також призвело б до зменшення загальних витрат і зайнятості.

Отже, кейнсіанську економіку іноді називають «економікою депресії», оскільки «Загальна теорія» Дж. М. Кейнса була написана під час глибокої депресії – не лише в рідній Великій Британії, але й у всьому світі. Відомий твір 1936 року базувався на його розумінні подій, що виникли під час Великої депресії, які, на думку великого вченого, не можна пояснити класичною економічною теорією, як він її описав у своїй книзі.

Інші економісти стверджували, що після будь-якого великого спаду в економіці, підприємства та інвестори, які користуються нижчими цінами на ресурси у боротьбі за власні інтереси, повернуть виробництво та ціни до стану рівноваги, якщо інше не завадить цьому. Але Дж. М. Кейнс вважав, що Велика депресія ніби суперечить цій теорії. Виробництво було низьким, а безробіття залишалося високим протягом цього часу. Велика депресія надихнула Кейнса по-іншому розглянути природу економіки. На основі цих теорій він розробив реальні програми, які можуть мати наслідки для суспільства в економічній кризі.

Дослідник справедливо відкидав ідею повернення економіки до природного стану рівноваги. Натомість, він стверджував, що як тільки з будь-якої причини настане економічний спад, страх і похмурість, які він породжує серед компаній та інвесторів, матимуть тенденцію до самореалізації та можуть призвести до тривалого періоду пригнічення економічної активності та безробіття.

Дж. М. Кейнс виступав за антициклічну фіскальну політику, згідно з якою в періоди економічної нестабільності уряд повинен здійснювати дефіцитні витрати, щоб компенсувати падіння інвестицій і збільшити споживчі витрати для стабілізації сукупного попиту.

Він різко критикував британський уряд того часу. Уряд значно збільшив соціальні витрати та підвищив податки, щоб збалансувати національний кошторис. Дж. М. Кейнс вважав, що це не спонукатиме людей витратити свої гроші,

залишаючи економіку без стимуляції та нездатною відновитися та повернутися до успішного стану.

Кейнсіанська теорія також критикувала ідею надмірних заощаджень, якщо тільки вони не призначені для певних цілей, таких як вихід на пенсію чи освіта. Дж. М. Кейнс вважав це небезпечним для економіки, тому що, чим більше грошей залишається у вигляді заощаджень, тим менше грошей обертається в економіці. Таким чином, відсутній процес стимулювання економіки. Це була ще одна теорія видатного англійця, спрямована на запобігання глибоких економічних депресій.

Варто зазначити, що багато економістів критикували його підхід. Вони стверджували, що підприємства, які реагують на економічні стимули, будуть прагнути повернути економіку до стану рівноваги, якщо уряд не завадить їм це зробити, втручаючись у ціни та заробітну плату, створюючи враження, що ринок саморегулюється.

Дж. М. Кейнс мав свою думку і вважав, що світ поглинула глибока економічна депресія. Отже, у цей період він не був таким оптимістичним щодо природної рівноваги ринку. Він вважав, що уряд перебуває у кращому становищі, ніж ринкові сили, коли йдеться про створення міцної економіки.

Ефект мультиплікатора, розроблений його учнем Річардом Каном, є одним із головних компонентів кейнсіанської антициклічної фінансової політики. Відповідно до теорії фінансового стимулювання Дж. М. Кейнса, ін'єкція державних витрат зрештою призводить до збільшення ділової активності та, навіть, збільшення витрат. Ця теорія передбачає, що витрати збільшують сукупний випуск і генерують більше доходу. Якщо працівники готові витратити свій додатковий дохід, кінцеве зростання валового внутрішнього продукту (ВВП) може бути навіть більшим, ніж початкова сума стимулу.

Величина кейнсіанського мультиплікатора безпосередньо пов'язана з граничною схильністю до споживання. Витрати одного споживача стають доходом для бізнесу, який потім витрачає на обладнання, зарплату робітникам, енергію, матеріали, придбані послуги, податки та прибутки інвесторів. Тоді дохід цього працівника можна витратити, і цикл продовжується. Дж. М. Кейнс і його послідовники вважали, що люди повинні менше заощаджувати і більше витратити, підвищуючи свою граничну схильність до споживання для досягнення повної зайнятості та економічного зростання.

Згідно з цією теорією, один долар, витрачений на фінансове стимулювання, зрештою створює більш ніж один долар зростання. Це виглядало як переворот для урядових економістів, які могли надати виправдання політично популярним видатковим проектам у національному масштабі. Ця теорія була домінуючою парадигмою в академічній економіці протягом десятиліть.

Отже, кейнсіанська економіка зосереджується на рішеннях, пов'язаних із попитом, у період рецесії. Втручання уряду в економічні процеси є важливою частиною кейнсіанського арсеналу для боротьби з безробіттям, неповною зайнятістю та низьким економічним попитом. Акцент на прямому втручанні уряду в економіку часто ставить кейнсіанських теоретиків у протиріччя з тими, хто стверджує про обмежену участь уряду в ринках.

Заробітна плата та зайнятість, стверджують кейнсіанці, повільніше реагують на потреби ринку і вимагають втручання уряду, щоб залишатися на правильному шляху.

Якщо ціни змінюються повільно, це дає можливість використовувати пропозицію грошей як інструмент і змінювати відсоткові ставки для стимулювання запозичень і позик. Зниження процентних ставок є одним із способів суттєвого втручання урядів в економічні системи, заохочуючи таким чином споживання та інвестиційні витрати.

Короткострокове зростання попиту, спричинене зниженням процентних ставок, оживляє економічну систему та відновлює зайнятість і попит на послуги. Тоді нова економічна діяльність сприяє постійному зростанню та зайнятості.

Без втручання, на думку кейнсіанських теоретиків, цей цикл порушується, а зростання ринку стає більш нестабільним і схильним до надмірних коливань. Утримання низьких процентних ставок є спробою стимулювати економічний цикл, заохочуючи підприємства та фізичних осіб позичати більше грошей. Потім вони витрачають гроші, які позичили. Ці нові видатки стимулюють економіку. Зниження процентних ставок, однак, не завжди призводить безпосередньо до економічного покращення.

Економісти-монетаристи зосереджуються на управлінні пропозицією грошей і зниженні процентних ставок, як на вирішенні економічних проблем, але вони зазвичай намагаються уникнути проблеми нульового обмеження. Коли відсоткові ставки наближаються до нуля, стимулювання економіки шляхом зниження відсоткових ставок стає менш ефективним, оскільки це зменшує стимули інвестувати, а не просто зберігати гроші готівкою або близькими замінниками, як-от короткострокові казначейські облигації.

Маніпуляція процентною ставкою може бути недостатньою для створення нової економічної активності, якщо вона не може стимулювати інвестиції, і спроба генерувати економічне відновлення може повністю зупинитися. Це різновид пастки ліквідності.

Коли зниження відсоткових ставок не дає результатів, кейнсіанські економісти стверджують, що варто застосовувати інші стратегії, насамперед, фінансову політику. Інші інтервенціоністські політики включають прямий контроль над пропозицією робочої сили, зміну податкових ставок для опосередкованого збільшення або зменшення пропозиції грошей, зміну монетарної політики або встановлення контролю над пропозицією товарів і послуг до відновлення зайнятості та попиту.

У відповідь на Велику рецесію та фінансову кризу 2007–2009 років Конгрес і виконавча влада США вжили низку заходів, які спиралися на кейнсіанську економічну теорію. Федеральний уряд врятував обтяжені боргами компанії в кількох галузях, включаючи банки, страхові компанії та автовиробників. Вони також взяли під опіку «Fannie Mae» і «Freddie Mac», двох основних маркетмейкерів і гарантів іпотечних і житлових кредитів.

У 2009 році президент США Б. Обама підписав «Закон про відновлення та реінвестування Америки», державний пакет стимулів на суму 831 млрд. дол. США, спрямований на збереження існуючих робочих місць і створення нових. Це передбачало зниження податків/кредити та допомогу з безробіття для сімей; він також передбачав витрати на охорону здоров'я, інфраструктуру та освіту.

Ці заходи стимулювання та федеральні інтервенції допомогли американській економіці відновитися та не дозволили Великій рецесії стати ще однією повномасштабною депресією.

Економічні наслідки пандемії COVID-19 для країн з транзитивною економікою виявилися набагато серйознішими за світову фінансову кризу. На відміну від минулих криз, вжиті в цих країнах заходи щодо регулювання економіки, виявилися такими ж рішучими, як і в економіках розвинених країн.

Без надзвичайних заходів державної підтримки вплив кризи міг би бути набагато важчим. Дійсно, завдяки рішучим заходам державного регулювання в розвинених економіках вдалося розгорнути ситуацію на ринку, що дозволило економікам країн з ринком, що формується, відновити операції із залучення зовнішнього фінансування. Завдяки заходам державної політики у розвинених економіках, економіки країн з ринком, що формується, отримали простір для маневру, щоб пом'якшити вплив економічних потрясінь.

На відміну від минулого досвіду, коли економіки країн з ринком, що формується, зазвичай вдавалися до посилення економічної політики, щоб запобігти стрімкому відтоку капіталу і перешкоджати впливу ослаблення курсу національної валюти на інфляцію, цього разу антикризові заходи в економіках країн з ринком, що формується, аналогічні заходам, що вживаються у розвинених економіках.

Більшість країн з транзитивною економікою помірно використовували резервні буфери капіталу, допускаючи більш істотне коригування валютних курсів, при цьому багато країн за необхідності надавали ліквідність для підтримки функціонування ринку.

Отже, можна зазначити, що найважливіша заслуга Дж. М. Кейнса полягає у поєднанні аналізу різних ринків – ринків товарів та послуг, ринку праці, грошового ринку – у межах єдиної теорії. До нього проблеми цих ринків розглядалися зазвичай окремо один від одного. Вважалося, що їх взаємний вплив невеликий. Позиція Кейнса полягає в тому, що різні сектори економіки та різні ринки тісно пов'язані між собою. Сукупний дохід залежить від рівня зайнятості, а зайнятість залежить від сукупних видатків. Сукупні витрати, що включають споживчі та інвестиційні витрати, у свою чергу, залежать від стану грошового та загалом фінансового ринку.

Таким чином, для Дж. М. Кейнса сучасна економіка являла собою єдиний механізм, заснований на складній системі взаємозв'язків та взаємозалежностей. Рівень зайнятості, звичайно, згідно з його теорією, залежить не тільки від бажання робітників працювати при даному рівні заробітної плати, а й від попиту на працю з боку підприємців. Попит на ресурси, як відомо, є похідним від попиту на кінцевий продукт, тому зайнятість повинна залежати від величини сукупного попиту. Попередники Дж. М. Кейнса у межах неокласичної теорії не приділяли цьому фактору зайнятості достатньо уваги, так як виходили із закону, сформульованого ще Ж.-Б. Сеєм: пропозиція сама породжує попит, оскільки вся вартість виробленої продукції складає сукупний дохід товариства, який має бути прямо чи опосередковано витрачено на купівлю продуктів.

Основа логіки Дж. М. Кейнса – так званий «основний психологічний закон». Інакше кажучи, недостатність ефективного попиту може виникати через психологічну схильність людей до заощаджень. І не випадково дослідник називає цей закон основним.

«Загальну теорію» Дж. М. Кейнса часто порівнюють із «Багатством народів» А. Сміта. Таке порівняння доречно тому, що «Загальна теорія», як і «Багатство народів», спричинила суттєвий вплив на весь подальший розвиток економічної

науки. На основі ідей Дж. М. Кейнса сформувалося одне з найбільших та авторитетних напрямів сучасних економічних досліджень – кейнсіанство.

У теорії Дж. М. Кейнса з'явилися численні прихильники, інтерпретатори, популяризатори. Виникли і отримали широку популярність концепції некейнсіанства, посткейнсіанства, нового кейнсіанства. Практика державного макроекономічного регулювання також розвивалася переважно відповідно до рекомендацій Дж. М. Кейнса.

Водночас, поява «Загальної теорії» стала потужним стимулом і для подальшого розвитку неокласичних концепцій, які, полемізуючи з основними положеннями кейнсіанства, шукали нові аргументи на захист ідей економічної свободи та обмеження втручання держави у економіку. Отже, після виходу «Загальної теорії» економічна наука переважно розвивалася або у руслі теорії Дж. М. Кейнса, або в полеміці з нею.

Висновки і перспективи подальших розробок. Кейнсіанська теорія передбачає активну роль держави у стабілізації економіки, вважаючи, що роль грошей в економічному розвитку (зміни сукупного попиту та сукупної пропозиції) вторинна за наступними причинами:

- 1) складність та невизначеність зв'язку сукупного попиту та грошової пропозиції;
- 2) швидкість грошей мінлива і визначається коливаннями процентної ставки;
- 3) тому, що вони ґрунтуються на функції споживання, яка фіксує зв'язок між динамікою споживчих витрат та поточним доходом;
- 4) виходить із жорсткості цін та ставок заробітної плати.

Дж. М. Кейнс розробив макроекономічний опис чотирьох агрегатів: доходу, заощаджень, інвестицій, споживання. Для цих агрегатів він вивів певні формули, використовуючи такі характеристики, як гранична схильність до споживання, перевага ліквідності, гранична ефективність капіталу. Він також вважав, що забезпечувати початкові інвестиції в умовах недостатньо ефективного попиту з боку споживачів та приватного сектору економіки має держава, не нехтуючи однак і непрямими методами стимулювання інвестицій.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, основними внесками Дж. М. Кейнса в економічну теорію можна визначити наступні:

1. Дж. М. Кейнс започаткував новий напрям в економічній науці, який продовжує уточнюватися і поглиблюватися до цього дня. Він перейшов у аналізі економічних процесів з мікрорівня на макрорівень. Його теорія є макроекономічною.

2. Запропонував новий підхід до регулювання виробництва та зайнятості у суспільстві за допомогою держави, показав роль держави як дуже активної економічної сили, найважливішого учасника та регулятора економічного життя суспільства.

3. Дж. М. Кейнс знайшов взаємозв'язок між психологією поведінки людини та реальними економічними процесами, позначив взаємозв'язок між схильністю людей до заощаджень та інвестиціями в економіку.

4. Саме його теорія надала багатьом державам конкретні рекомендації щодо організації економічного процесу, мала значну практичну цінність.

Варто зазначити, що аналіз кейнсіанської концепції державного регулювання і досі є актуальним. Безумовно, сучасні ринки господарювання є мінливими. Саме тому важливо вчасно вжити заходи з державного регулювання особливо в

критичних ситуаціях, коли ринок не може самостійно відновлюватися і пристосовуватися до нових змін. У зв'язку з цим, існує велика кількість шанувальників теорії кейнсіанства, які намагаються адаптувати її до економічних викликів сьогодення.

Перспективи подальшого дослідження кейнсіанської концепції державного регулювання економіки обумовлені необхідністю подолання негативних явищ, які викликані масштабними кризами сучасних ринків. В умовах подальшого поширення впливу глобалізації на функціонування економіки, втручання держави є необхідним для стабілізації ринкових процесів.

Література

1. Keynes J. M. *The General Theory of Employment, Interest and Money*. Stellar Classics, 2016. 496 p.
2. Білоус Т. Джон Мейнард Кейнс – економіст і філософ. *Філософська думка*. 2018. № 2. С. 71–88.
3. Васютинська Л. Кейнсіанська модель регулювання економіки: уроки для України. *Держава та регіони*. 2020. № 3 (114). С. 32–35.
4. Руденко М., Жижко Н. Джон Мейнард Кейнс та його «Загальна теорія зайнятості, відсотка та грошей». *Вісник КДПУ імені Михайла Остроградського*. 2008. Вип. 1 (48). С. 163–166.
5. Чирак І. Науковий внесок Кейнса у розвиток теорії державного, фінансового та грошово-кредитного регулювання. *Світ фінансів*. 2022. Вип. 2 (71). URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1514/0> (дата звернення: 08.01.2024).
6. Шамбровський Г. О. Розвиток кейнсіанства та відродження лібералізму в XX ст. *Інвестиції : практика та досвід*. 2013. № 16. С. 36–39. URL: https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/ipd_2013_16_10.pdf (дата звернення: 09.01.2024).
7. Arena R., Nasica E. Keynes's methodology and the analysis of economic agent behavior in a complex world. *Dans Revue d'économie politique*. 2021. No. 3. Vol. 131. Pp. 371–402. URL: <https://www.cairn.info/revue-d-economie-politique-2021-3-page-371.htm> (access date: 10.01.2024).
8. Dimand R. Maynard Keynes : an economist's biography. *American Journal of Economics and Sociology*. 1996. Vol. 55. No. 3. Pp. 327–336. URL: https://www.academia.edu/32458337/Maynard_Keynes_An_Economists_Biografy (access date: 10.01.2024).
9. Chambers D., Kabiri A. Keynes and Wall Street. *Business History Review*. 2016. No. 90. Pp. 301–328.
10. Wasik J. *Keynes's way to wealth : timeless investment lessons from the great economist*. New York : McGraw-Hill. 2013. 240 p.
11. Stockhammer E. Macroeconomic ingredients for a growth model analysis for peripheral economies: a post-Keynesian-structuralist approach. *New Political Economy*. 2022. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13563467.2022.2149723> (access date: 11.01.2024).
12. Stockhammer E. Post-Keynesian macroeconomic foundations for comparative political economy. *Politics and Society*. 2022. Vol. 50 (1). Pp. 156–187. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.117700323292211006562> (access date: 12.01.2024).

References

1. Keynes, J. M. (2016). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. Stellar Classics, 496 p.
2. Bilous, T. (2018). John Maynard Keynes – economist and philosopher [Dzhon Meinard Keins – ekonomist i filosof], *Filosofska dumka*, No. 2, s. 71–88 [in Ukrainian]

3. Vasyutynska, L. (2020). Keynesian model of economic regulation: lessons for Ukraine [Keinsianska model rehuliuвання ekonomiky: uroky dlia Ukrainy], *Derzhava ta rehiony*, No. 3 (114), s. 32–35 [in Ukrainian]
4. Rudenko, M., & Žižko N. (2008). John Maynard Keynes and his «General theory of employment, interest and money» [Dzhon Meinard Keins ta yoho «Zahalna teoriia zainiatosti, vidсотka ta hroshei»], *Visnyk KDPU imeni Mykhaila Ostrohradskoho*, Vyp. 1 (48), s. 163–166 [in Ukrainian]
5. Chirak, I. (2022). Scientific contribution of Keynes to the development of the theory of state, financial and monetary regulation [Naukovyi vnesok Keinsa u rozvytok teorii derzhavnoho, finansovoho ta hroshovo-kredytnoho rehuliuвання], *Svit finansiv*, Vyp. 2 (71). Retrieved from: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1514/0> [in Ukrainian]
6. Shambrovskiy, H. O. (2013). The development of Keynesianism and revival of liberalism in the 20th century [Rozvytok keinsianstva ta vidrozhennia liberalizmu v XX st.], *Investytsii: praktyka ta dosvid*, No. 16, s. 36–39. Retrieved from: https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/ipd_2013_16_10.pdf [in Ukrainian]
7. Arena, R., & Nasica, E. (2021). Keynes's methodology and the analysis of economic agent behavior in a complex world. *Dans Revue d'économiepolitique*, No. 3, Vol. 131, s. 371–402. Retrieved from: <https://www.cairn.info/revue-d-economie-politique-2021-3-page-371.htm>.
8. Dimand, R. (1996). Maynard Keynes: an economist's biography. *American Journal of Economics and Sociology*, Vol. 55, No. 3, pp. 327–336. Retrieved from: https://www.academia.edu/32458337/Maynard_Keynes_An_Economists_Biografy.
9. Chambers, D., & Kabiri, A. (2016). Keynes and Wall Street. *Business History Review*, No. 90, Pp. 301–328.
10. Wasik, J. (2013). *Keynes's way to wealth: timeless investment lessons from the great economist*. McGraw-Hill, NewYork, 240 p.
11. Stockhammer, E. (2022). Macroeconomic ingredients for a growthmodel analysis for peripheraleconomies: a post-Keynesian-structuralist approach. *New Political Economy*. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13563467.2022.2149723>.
12. Stockhammer, E. (2022). Post-Keynesian macroeconomic foundations for comparative political economy. *Politics and Society*, Vol. 50 (1), pp. 156–187. Retrieved from: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.117700323292211006562>.